

iubebantur, intra quod animadversiones scriberentur ac traderentur. Ordo animadversionum is servandus erat, ut prius illa afferrentur, quae totum schema seu totam schematis partem propositam respicerent, deinde ordine schematis servato ea, quae ad singulas sententias spectarent. Quicumque verba vel paragraphos schematis propositi mutari volebat, novam verborum vel paragraphorum formulam in locum prioris substituendam ipse debebat afferre. Animadversiones hac ratione exaratae et ab iis, qui eas proponebant, subscriptae secretario Concilii tradendae erant, qui eas ad illam deputationem transmitteret, ad quam pro rerum, de quibus agebatur, genere spectabant. Deputatio deliberatione de animadversionibus habita schema secundum eas reformatum cum relatione de propositis animadversionibus inter Patres distribuere iubebatur, ut statuto a Praesidibus die in Congregatione generali discussio schematis iam inciperet. Ea habenda erat primum generatim de schemate integro vel diviso, prout Cardinalibus Praesidibus visum fuerit, generalique absoluta, de unaquaque schematis parte, ita quidem, ut oratores, qui schematis periodum vel paragraphum mutari vellent, ipsi formulam a se probatam in locum prioris substituerent; quae formula post habitam orationem scripto Praesidibus tradenda erat. Qui de reformato schemate loqui volebant, hi, quum id Praesidibus significabant, indicare simul debebant, utrum de toto schemate generatim, an de eius partibus in specie acturi essent, et, si de partibus, de quibus essent acturi. Singulis Patribus deputationis, a qua schema reformatum erat, impetrata a Praesidibus venia, oratorum difficultatibus et animadversionibus respondere licebat, ita ut ipsis liberum esset, vel statim post oratorem, cui respondere volebant, dicere, vel pluribus simul oratoribus de eadem re disceptantibus respondere, idque vel eodem vel alio die. Si quis ex oratoribus a re proposita evagabatur, Praesidum erat, eum ad quaestionem, de qua agebatur, revocare. Si discussionum series, re proposita iam satis excussa, plus aequo protrahebatur, Cardinales Praesides, postulatione a decem minimum Patribus scripto exhibita, Congregationem generalem percontari poterant, num vellet disceptationem diutius continuari, et exquisitis per actum assurgendi vel sedendi suffragiis, finis discussioni imponendus erat, si id maiori Patrum praesentium numero videbatur.

Conclusa igitur de aliqua schematis parte disceptatione, antequam ad aliam fieret transitus, Patrum suffragia exquirenda erant, primum de singulis emendationibus propositis¹, deinde de integro partis exami-

¹ Illae typis impressae cum omnibus Patribus communicabantur. Deputatio, ad quam schema spectabat (Lit. Apost. „Multiplices inter“ § VII. Cf. supra p. 3), iis examinatis unum e deputatis elegit, qui in Congregatione generali de singulis emendationibus referret atque exponeret, quid deputatio de iis sentiret.

natae textu. Ferenda autem erant haec suffragia ita, ut Praesides, propositis singulis emendationibus vel textu, ad surgendum invitarent primum eos, qui emendationi vel textui assentirentur, deinde eos, qui contradicerent¹; recensitis deinde suffragiis id decernendum erat,

¹ Quum exstent adhuc reprehensores Concilii Vaticani, qui quod solo actu surgendi et sedendi suffragia de emendationibus lata sint, Concilio in crimen vertunt, sequatur hoc loco exemplum suffragationis, quod accuratius in actis relatum est.

Agitur de primis verbis primi capituli Constitutionis de fide. Verba in schemate Patribus proposita erant haec: „Sancta Romana catholica Ecclesia credit etc.“ (C. V. 71 c). Duae emendationes proponebantur. Unus ex Patribus voluit, vocem „Romana“ omitti. Alter, poni „Catholica atque Romana Ecclesia“, seu, si id non placeret, saltem comma interponi inter verba „Romana“ et „catholica“ (C. V. 99 a). Iam relatione de emendationibus, quae in primam capituli paragraphum propositae erant, habita, acceditur ad suffragia hoc modo: Iussu Praesidis Subsecretarius ambonem ascendit et primam emendationem, quam Patres scriptam in manibus habebant, legit:

„Proponitur ut initio capituli primi simpliciter dicatur: Sancta catholica Ecclesia credit et confitetur unum esse etc.“

Tum Eñus primus Praeses Patres in hunc modum interrogavit:

„Rñi Patres qui huic emendationi modo lectae assentiuntur, nunc surgere et tamdiu stare debent, donec satis constet de maiori vel minori suffragiorum numero pro hac emendatione.“

Et paucissimis surgentibus, primus Praeses ait:

„Evidens est, quod longe maior Patrum pars huic emendationi contradicat.“

Dein his verbis Patres interrogavit de suffragiis secunda vice dandis:

„Iam vero iuxta normam praescriptam necessarium est, ut de eadem emendatione exquiratur, qui Patres eandem reprobendam censeant. Itaque nunc ii Rñi Patres, qui huic eidem emendationi contradicunt, surgere debent, ac tamdiu stare, donec satis constet de maiori vel minori suffragiorum numero contra hanc emendationem.“

Et surgentibus Patribus pene omnibus, Rñus primus Praeses addidit:

„Iterum evidens est, longe maiorem Patrum partem huic emendationi contradicere. Et idcirco ex utroque experimento constat, primam hanc emendationem a Concilio fuisse reiectam.“

De emendatione secunda suffragia deinceps rogata sunt. Et quoniam duplici constat parte, prima pars, qua nimirum proponitur, ut in capite primo legatur: *Catholica atque Romana Ecclesia*, eadem ratione ac prima emendatio reiecta est a Patribus eadem omnino forma bis interrogatis. Secunda vero pars, ubi legitur: *Sin autem non placuerit Patribus, ut saltem comma interponatur inter verba „Romana“ et „catholica“*, cum suffragiis Patrum subiecta est, non eundem consensum invenit: sed cum plures et stantes et sedentes essent, scrutatores suffragiorum vocati sunt, ut et stantes et sedentes numerarent. Quod dum fieret, plures ex Rñis Patribus Praesides rogarunt, ut quoad propositionem hanc suspenderentur suffragia, ut interim

quod maiori Patrum numero placuisset. Quum de omnibus alicuius schematis partibus ea ratione suffragia lata essent, iam de toto schemate examinato sententiae erant dicendae; tum vero non surgendo et sedendo, sed oretenus verbis „Placet“ vel „Non placet“, ita tamen ut etiam liceret respondere „Placet iuxta modum“, seu suffragio „Placet“ addere conditionem; quicumque autem conditionem adiiciendam existimabant, eam scriptam Praesidibus tradere debebant¹.

Quae quidem normae inde a d. 22. Februarii 1870, quo decretum promulgabatur, servatae sunt. Constituebant autem Episcopi deputationis de fide, Patribus non solum cum schemate reformato relationem scriptam tradere, sed etiam in ipsa Congregatione generali, in qua discussio incipiebat, ipsum schema viva voce proponere atque commendare², quod exemplum deputatio pro rebus disciplinae ecclesiasticae secuta est³.

Quid agendum sit, si quis suffragio „Placet“ conditionem adiciat, non determinatur in decreto pontificio, ita ut, quum id primo accideret, Patres deputati incerti essent, quid facerent. Quod unus ex iis proponebat, rem Summo Pontifici relinquendam esse, non placebat⁴. Itaque deputati constituerunt singulas condiciones propositas examinare atque in Congregatione generali referre, quid deputatio de iis sentiret, illasque emendationes, quas approbandas censeret, Patribus commendare, ut hae suffragiis Patrum subiectae vel reciperentur vel reiicerentur⁵. Atque id quidem rectissime. Neque enim quidquam in Constitutione mutare poterant deputati, nisi probante Congregatione generali. Eas igitur emendationes, quas recipiendas esse censebant, suffragiis Congregationis subiicere debebant. Quas vero emendationes recipiendas esse negabant, de his suffragia exquirenda non erant, quum de textu, ut fuerat, suffragia lata iam essent, illique, qui conditionem adiecerat, liberum relinqueretur, utrum in Sessione publica propter emendationis a se propositae reiectionem suffragium „Non placet“ ederet

collatis consiliis obtineri consensus facilius posset. Postulationi huic Praesides annuerunt, et per Subsecretarium indixerunt suspensionem suffragiorum circa huiusmodi propositionem, et declararunt actum ferendi suffragia in sequenti die habendum esse.

Hucusque acta. Huic modo suffragia ferendi nihil sane deerat, quod, ut recte et cum circumspectione ferrentur, requirebatur. Neque profecto, si de singulis illis sexcentis emendationibus ea solemnitate sententiae rogandae fuissent, qua de integris Constitutionibus rogabantur, Concilium quidquam perfecisset. Imo fieri non potuit, ut in singulis suffragationibus tantum temporis consumeretur, quantum in hac, quam attulimus exemplum, consumebatur. ¹ Cf. C. V. 67 a sqq.

² Ibid. 1651 a. Cf. 80 d sqq. 730 d. 290 d sqq. 743 b.

³ Cf. ibid. 764 a. 740 c. 743 a. ⁴ Ibid. 1675 d.

⁵ Ibid. 1675 c. 1702 c. Cf. ibid. 232 c sqq. 739 d. 460 a sqq.

an suffragio „Placet“ significaret, se sententiam mutasse, vel Constitutionem non mutata mallet definiri quam omnino reiici.

Deliberatione de conditionibus adiectis finita, Congregationi generali nihil iam agendum supererat, sed levibus quibusdam rebus ad solum stilum spectantibus a deputatione mutatis¹ Constitutio singulis Patribus mittebatur atque, ultimo eorum suffragiis subiiciebatur in Sessione publica.

Postquam in ea Constitutio, in Congregatione generali condita, lecta erat, rogabantur Patres, num placerent canones et decreta, quae lecta essent. Deinde, ut praescribitur in Literis Apostolicis „Multiplices inter“, procedebant octo scrutatores suffragiorum, in quatuor distincta paria distributi, cum quatuor notariis ad suffragia singillatim et ex ordine excipienda eaque describebant. Suffragia autem pronuntiabantur in verba „Placet“ vel „Non placet“, excluso suffragio „Placet iuxta modum“. Absentibus ius non erat suffragium scriptum ad Concilium mittendi. Suffragia collecta apud cathedram pontificalem a Concilii Secretario et scrutatoribus numerabantur². Suffragia igitur, ut clarius ex Sessionum historia patet, a Patribus pronuntiabantur *voce*. Postquam Patres rogati erant, num placerent canones et decreta, quae lecta sunt, Subsecretarius Concilii ex ambone nomina singulorum Patrum iuxta ordinem dignitatis et promotionis magna voce appellabat, et, quum singuli respondebant „Placet“ vel „Non placet“, scrutatores et notarii eorum responsa scripto excipiebant³. Simulatque enim Patres, ut diximus, rogati erant, num placerent canones et decreta, „procedunt scrutatores suffragiorum bini ac bini, quibuscum notarii Concilii ita iunguntur, ut duo scrutatores unum ex Concilii notariis adiunctum habeant. Hi vero munus colligendi Patrum suffragia ita obeunt, ut per quatuor principales aulae Concilii partes distributi terni simul (duo nempe scrutatores et unus Concilii notarius) accedant partem aulae sibi pro hac re assignatam, ibique singillatim“ Cardinalium, Patriarcharum reliquorumque Patrum suffragia exquirunt iuxta ordinem sedendi, singulorumque suffragia describunt⁴. Suffragiis a Concilii Secretario et scrutatoribus numeratis et relatione Summo Pontifici de iis facta, is Constitutionem approbat atque confirmabat eamque promulgari iubebat⁵. Neque tamen alia promulgatione, praeter eam, quae in ipsa Sessione publica locum habebat, opus erat, ut Constitutiones vim legis obtinerent⁶.

¹ Ibid. 1676 d sqq. 1695 d. 1702 d.

² „Multiplices inter“ § VI. C. V. 21 b. § VIII. C. V. 23 c. d.

³ C. V. 257 a. 487 c.

⁴ Ordo agendorum Officialibus Concilii Vaticani. C. V. 1070 a. 1071 c. d.

⁵ „Multiplices inter“ § VIII. C. V. 24 a.

⁶ Literae Cardin. Antonelli ad Nuntios. C. V. 1715 d.

II.

E quibus documentis Constitutionum explicationes hoc libro petantur.

Omnia documenta, quibus in explicandis Constitutionibus dogmaticis Concilii Vaticani utemur, insunt septimo tomo Collectionis Lacensis et libro, quem inscripsimus „Acta et decreta sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani“, qui quidem liber est ipse septimus tomus Collectionis Lacensis a nobis separatim editus.

Inter illa documenta primo loco commemoranda sunt duo Constitutionum schemata a commissione dogmatica theologorum ante inceptum Concilium parata, e quibus Constitutiones dogmaticae, quae conciliariter sancitae sunt, prodierunt: *Schema Constitutionis dogmaticae de doctrina catholica contra multiplices errores ex rationalismo derivatos*¹ et *Schema Constitutionis dogmaticae de Ecclesia Christi*². His multisque annotationibus, quas theologi iis adiecerunt³, non solum Constitutionibus, quae paene totae ex iis derivantur, affunditur lux, qua sensus rerum iis propositarum illustratur, sed etiam uberrima offeruntur subsidia et dogmatica et historica ad errores et doctrinas, de quibus in Constitutionibus agitur, cognoscendas easque vel probandas vel refutandas. Quum nostrum non tam sit, res Constitutionibus propositas probare quam illustrare, in recipiendis iis, quibus doctrinae iis propositae probantur vel errores iis reiecti refutantur, modum adhibere debuimus. Facere tamen non potuimus, quin aliquoties etiam ea argumenta tanta eruditione tam acriter atque ad rem accommodata congesta reciperemus, quibus magis doctrina Constitutionum probari quam earum sententiae illustrari videbantur.

Alterum documentum, quo uti sumus, est *Protocollum sessionum deputationis de fide*. Quod *protocollum* ipsum in archivo Concilii Vaticani consulimus. Iam etsi non licuerit nec convenire visum sit, ipsum seu ipsa acta sessionum cum omnibus, quae continent, nominibus in Collectione Lacensi edere, liberalissime tamen nobis permissum est, ut omnia, quae ad Constitutiones explicandas usui esse possent, recipere-
mus. Qua potestate ita uti sumus, ut nihil plane ex iis ommitteremus, quae aliquid lucis Constitutionibus affunderent. Quum autem de eiusdem deputationis sessionibus praeter ipsa earum acta a deputationis secretario scripta etiam diarium unius e deputatis nacti simus, illa hoc supplevimus, ita ut documentum totum inscriberemus: *Quomodo electa sit deputatio pro rebus ad fidem pertinentibus, quaeque in eius sessionibus acta sint: narratio ex ipsarum sessionum actis et ex unius Patrum deputatorum diurnis commentariis desumpta*⁴. Quae inscriptio, quum ad

¹ C. V. 507 d sqq. ² Ibid. 567 b sqq.

³ Ibid. 518 d sqq. 578 b sqq. ⁴ Ibid. 1646 a sqq.

citandum minus apta sit, hoc libro a nobis relicta est, atque eius loco usurpata haec: *Ex actis sessionum deputationis de fide*. Cuius momenti ad Constitutiones dogmaticas explicandas sint acta harum sessionum, non est, cur exponamus, quum supra¹ narraverimus, quae tanta fuerit deputationis dogmaticae pars laboris in Constitutionibus formandis a Concilio collocati.

Cum his actis intimo nexu coniuncta sunt *Schemata Constitutionum*², quae primo deputationis de fide, deinde ab hac multum reformata Congregationis generalis examini subiiciebantur, ut diligenter retractata atque emendata ea tandem forma, qua nunc exstant, conciliari definitione sancirentur. Ad ea explicanda multum conferunt *Relationes scriptae Congregationi generali cum schematis traditae*³, quibus deputati sive rationem exponunt, quam in schemate formando secuti sint, sive de animadversionibus agunt, quibus Patres, quid de schemate sibi antea iam tradito sentirent, scripto significaverant.

Seriem eorum, quae in Congregatione generali de schematis acta sunt, exhibent *Acta Congregationum generalium sacrosancti Concilii Vaticani*⁴ ex ipsis Concilii actis collecta. Quaesiverit quispiam in iis orationes Patrum in Congregationibus generalibus habitas. Eas publici iuris facere, ut facile patet, non iam licuit. Neque tamen ad Constitutiones recte explicandas multum deesse censendum est. Orationes enim illae, quum multum ad historiam Concilii illustrandam conferant atque abundanter argumenta offerant, quibus res propositae et eas definiendi necessitas vel comprobentur vel oppugnentur, ad ipsum sensum Constitutionum explicandum vix quidquam continent, quod non iis etiam documentis offertur, quae in Collectione exstant. Neque enim orationes sensum Constitutionis per se explicant iis locis, quibus de necessitate alicuius definitionis sive de doctrinae alicuius veritate vel falsitate agitur, sed iis, quibus *ipsa* schematis propositi *verba et sententiae* vel veri vel falsi vel ambigui aliquid continere dicuntur seu rationibus allatis nova aliqua formula iis substituenda offertur. Iam, quae singuli Patres in Congregatione generali in schematis mutari et quae substitui volebant, continentur in nostris documentis. Vidimus enim supra⁵, Patres, qui aliquid omittendum vel emendandum esse in Congregatione generali contendebant, id scripto consignatum Praesidibus tradere debuisse, nec quidquam sane, quum reformarentur schemata, respiciebatur, nisi quod scriptum erat traditum. Omnia autem Patrum proposita scripto tradita continentur documentis, quae inscripta sunt *Emendationes sive Exceptiones a Patribus in Congregatione generali factae*⁶.

¹ P. 1. 3. 4. 6. ² C. V. 1628 a sqq. 69 a sqq. 215 a sqq. — 1640 b sqq. 269 a sqq. 426 b sqq.

³ Ibid. 78 a sqq. — 274 a sqq. ⁴ Ibid. 709 b sqq. ⁵ P. 4.

⁶ C. V. 88 b sqq. 98 a sqq. 120 b sqq. 155 b sqq. 195 c sqq. 219 b sqq. — 301 b sqq. 312 b sqq. 332 d sqq. 372 c sqq. 345 a sqq. 432 a sqq.

De his Patrum propositis primo a Patribus deputatis deliberationes habendas esse vidimus supra¹; quae deliberationes referuntur in actis sessionum deputationis de fide. Horum narrationes nimis sane breves uberrime supplentur relationibus, quas unus ex Patribus deputatis de emendationibus propositis et deputationis de iis sententia in Congregatione generali habere debebat². Quae quidem *Relationes*³ praeclarissima sunt ad explicandas Constitutiones subsidia. Agunt enim de omnibus, quae a Patribus propositae sunt, emendationibus ac singulas fere schematum sententias ponderant, dum rationes proponunt, utrum retinendae an aliae a Patribus exhibitae sententiae iis substituendae sint. Habentur autem relationes immediate antequam Patres primo de singulis sententiis, deinde de singulis capitibus, et antequam de integris Constitutionibus sententiam ferant, ut hi, quidquid approbaverint, eo sensu approbasse dicendi sint, quo a deputationis relatore explicabatur.

Ad haec, de quibus egimus, documenta, quibus in omnibus utriusque Constitutionis partibus explicandis continenter utemur, accedunt alia, quae ad singulares quasdam partes explicandas usui erunt, ut diarium, quod unus ex Patribus pro rebus fidei deputatis de historia quarti capituli Constitutionis de Ecclesia scripsit⁴, multaque schemata partium Constitutionum, quae vel in Congregationibus generalibus vel in sessionibus deputationis vel in privatis Patrum conventibus proposita et discussa sunt. Haec suis locis citabimus.

Ita autem documenta citabimus, ut allatis primis verbis inscriptionum indicemus saltem, cuius generis sit documentum, de quo agatur; deinde accurate locum *septimi tomi Collectionis Lacensis*⁵ vel *Actorum et decretorum Concilii Vaticani*⁶ addemus, ubi pars documenti, de qua sermo est, exstet. Septimum autem tomum Collectionis Lacensis vel Acta Concilii Vaticani solis literis C. V. designabimus. Numeri additi libri indicant columnas.

¹ P. 3. 4. Nota 1. p. 6. ² Ibid.

³ C. V. 91 b sqq. 101 d sqq. 127 a sqq. 165 c sqq. 200 c sqq. 232 c sqq. — 304 b sqq. 315 c sqq. 346 c sqq. 388 b sqq. 364 b sqq. 460 a sqq.

⁴ C. V. 1695 d sqq.

⁵ Integer libri titulus est: Acta et decreta sacrorum Conciliorum recentiorum. Collectio Lacensis. Auctoribus Presbyteris S. I. e domo B. V. M. sine labe conceptae ad locum. Friburgi Brisgoviae. 1869—1890.

⁶ Acta et decreta sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani. Cum per multis aliis documentis ad Concilium eiusque historiam spectantibus. Auctoribus Presbyteris S. I. e domo B. V. M. sine labe conceptae ad lacum. Friburgi Brisgoviae. 1892.

PARS PRIOR.

CONSTITUTIONIS DOGMATICAE DE FIDE EXPLICATIO.

CAPUT PRIMUM.

Historia originis Constitutionis de fide et conciliaris eius comprobationis.

QUAE Constitutione dogmatica de fide continentur, fere omnia proxime desumpta sunt ex schemate, quod ante Concilium a dogmatica theologorum commissione paratum inscribatur „Schema Constitutionis dogmaticae de doctrina catholica contra multiplices errores ex rationalismo derivatos“¹. Id quum ad Constitutionem de fide recte explicandam summi momenti sit, saepe commemorabimus et breviter dicemus *Schema de doctrina catholica*.

Quod schema complectitur, ut animadvertunt² theologi, a quibus scriptum est, „tres partes praecipuas. In *prima* parte (cap. 1. 2) est per modum detestationis condemnatio *rationalismi absoluti* sub triplici eius forma *materialismi*, *pantheismi* et *rationalismi pressius dicti*, seu, ut aiunt, *rationalismi vulgaris*. In *secunda* et *tertia* parte agitur de *semirationalismo* seu de rationalismo temperatiori, qui derivatione quadam a primo illo pleno naturalismo propagatus, ad homines etiam, qui christiano nomine gloriantur, pervasit et ad varia systemata redactus hinc inde in scholas quasdam coaluit“.

„In *secunda* parte itaque (cap. 3—11) exponitur doctrina catholica contra temperatum rationalismum spectando illum secundum sua *principia formalia*; agitur nimirum de cognitione christiana per fidem divinam in comparatione cum scientia rationali et naturali atque inde

¹ V. ipsum schema C. V. 507 a sqq., adnotationes a theologis ei adiectas ibid. 518 c sqq. — Singulis Constitutionis de fide partibus adnotabimus, ex quibus schematis de doctrina catholica capitibus desumptae sint.

² Schema de doctrina catholica. C. V. 518 d sqq.